

ഷഷ്ഠോദ്ധ്യായഃ
അഭ്യാസയോഗഃ

ശ്രീഭഗവാനുവാച

അനാശ്രിതം കർമ്മഫലം
കാര്യം കർമ്മ കരോതി
സ സന്നയാസീ ച യോഗീ ച
ന നിരഗ്നിർ ന ചാക്രിയഃ

യം സന്നയാസമിതി പ്രാഹുർ-
യോഗം തം വിദ്ധി പാണ്ഡവ
ന ഹ്യസന്ന്യസ്തസങ്കല്പോ
യോഗീ ഭവതി കശ്ചന.

ആരുരുകേഷാർമുനേർയോഗം
കർമ്മ കാരണമുച്യതേ
യോഗാരുഢ്യസ്യ തസ്യൈവ
ശമഃ കാരണമുച്യതേ.

യദാ ഹി നേന്ദ്രിയാർത്ഥേഷു
ന കർമ്മസ്വനുഷജ്ജതേ
സർവസങ്കല്പസന്നയാസി
യോഗാരുഢ്യസ്തദോച്യതേ.

ഉദ്ധരേദാത്മനാത്മാനം
നാത്മാനമവസാവയേത്
ആത്മൈവ ഹ്യാത്മനോ ബന്ധു-
രത്മൈവ രിപുരാത്മനഃ

ബന്ധുരാത്മാത്മനസ്തസ്യ
യേനാത്മൈവാത്മനാ ജിതഃ
അനാത്മനസ്തു ശത്രുത്വേ
വർത്തേതാത്മൈവ ശത്രുവത്

ജിതാത്മനഃ പ്രശാന്തസ്യ
പരമാത്മാ സമാഹിതഃ
ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖേഷു
തഥാ മാനാപമാനയോഃ

ജ്ഞാനവിജ്ഞാനത്യപ്താത്മാ
കൂടന്മോ വിജിതേന്ദ്രിയഃ
യുക്ത ഇത്യുച്യതേ യോഗീ
സമലോഷ്ടാശ്ചകാഞ്ചനഃ

സുഹൃന്മിത്രാര്യുദാസീന-
മധ്യസ്ഥദേഷ്യബന്ധുഷു
സാധുഷപി ച പാപേഷു
സമബുദ്ധിർവിശിഷ്യതേ.

യോഗീ യുഞ്ജീത സതത-
മാത്മാനം രഹസി സ്ഥിതഃ
ഏകാകീ യതചിത്താത്മാ
നിരാശീരപരിഹ്രഃ

ശുചൗ ദേശേ പ്രതിഷ്ഠാപ്യ
സ്ഥിരമാനസമാത്മനഃ
നാത്യുച്ഛ്ഛിതം നാതിനീചം
ചൈലാജിനകുശോത്തരം

തത്രൈകാഗ്രം മനഃ കൃത്യാ
യതചിത്തേന്ദ്രിയക്രിയഃ
ഉപവിശ്യാസനേ യുഞ്ജ്യാ-
ദ്യോഗമാത്മവിശുദ്ധയേ

സമം കായശിരോഗ്രീവം
ധാരയന്നചലം സ്ഥിരഃ
സംപ്രേക്ഷ്യ നാസികാഗ്രം സ്വം
ദിശ്ശ്ചാനവലോകയൻ.

പ്രശാന്താത്മാ വിഗതഭീർ-
ബ്രഹ്മചാരിവ്രതേ സ്ഥിതഃ
മനഃ സംയമ്യ മച്ഛിന്തോ
യുക്ത ആസീത മത്പരഃ

യുഞ്ജന്നേവം സദാത്മാനം
യോഗീ നിയതമാനസഃ
ശാന്തിം നിർവ്വാണപരമാം
മത്സംസ്ഥാമധിഗച്ഛതി.

നാത്യശ്നസ്തു യോഗോഽസ്തി
ന ചൈകാന്തമനസ്നതഃ
ന ചാതിസ്വപ്നകീലസ്യ
ജാഗ്രതോ നൈവ ചാർജ്ജുന

യുക്തഹാരവിഹാരസ്യ
യുക്തചേഷ്ടസ്യ കർമ്മസ്യ
യുക്തസ്വപ്നാവബോധസ്യ
യോഗോ ഭവതി ദുഃഖഹാ

യദാ വിനിയതം ചിത്തം-
മാത്മന്യേവാവതിഷ്ഠതേ
നിഃസ്വപ്നഃ സർവ്വകാമേഭ്യോ
യുക്ത ഇത്യുച്യതേ തദാ.

യഥാ ദീപോ നിവാതസ്ഥോ
നേങ്ഗതേ സോപമാ സ്തമ്യതം
യോഗിനോ യതചിത്തസ്യ
യുഞ്ജതോ യോഗമാത്മനഃ

യത്രോപരമതേ ചിത്തം
നിരുദ്ധം യോഗസേവയാ
യത്ര ചൈവാത്മനാത്മാനം
പശ്യുന്നത്മനി തുഷ്യതി.

സുഖമാത്യന്തികം യത്തദ്-
ബുദ്ധിഗ്രാഹ്യമതീന്ദ്രിയം
വേത്തി യത്ര ന ചൈവായം
സ്ഥിതശ്ചലതി തത്ത്വതഃ

യം ലബ്ധ്വാ ചാപരം ലാഭം
മന്യതേ നാധികം തതഃ
യസ്മിൻ സ്ഥിതോ ന ദുഃഖേന
ഗുരുണാപി വിചാല്യതേ.

തം വിദ്യാദ് ദുഃഖസംയോഗ-
വിയോഗം യോഗസംജ്ഞിതം
സ നിശ്ചയേന യോക്തവ്യോ
യോഗോനിർവിണ്ണചേതസാ.

സങ്കല്പപ്രഭവാൻ കാമാം-
സ്ത്യക്ത്വാ സർവ്വാനശേഷതഃ
മനസൈവേന്ദ്രിയഗ്രാമം
വിനിയമ്യ സമന്തതഃ

ശന്നൈത ശന്നൈരുപരമേദ്
ബുദ്ധ്യാ ധൃതിഗൃഹീതയാ
ആത്മസംസ്ഥം മനഃ കൃത്വാ
ന കിഞ്ചിദപി ചിന്തയേത്.

യതോ യതോ നിശ്ചരതി
മനശ്ചഞ്ചലമസ്ഥിരം
തതസ്തതോ നിയമ്യൈത-
ദാത്മന്യേവ വശം നയേത്.

പ്രശാന്തമനസം ഹേദ്യനം
യോഗിനം സുഖമുത്തമം
ഉപൈതി ശാന്തരജസം
ബ്രഹ്മഭൂതമകല്മഷം.

യുങ്ങ്ജനേവം സദാത്മാനം
യോഗീ വിഗതകല്മഷഃ
സുഖേന ബ്രഹ്മസംസ്പർശ-
മത്യന്തം സുഖമശ്നുതേ.

സർവ്വഭൂതസ്ഥമാത്മാനം
സർവ്വഭൂതാനി ചാത്മനി
ഈക്ഷതേ യോഗയുക്താത്മാ
സർവ്വത്ര സമദർശനഃ

യോ മാം പശ്യതി സർവ്വത്ര
സർവ്വം ച മയി പശ്യതി
തസ്യാഹം ന പ്രണശ്യാമി
സ ച മേ ന പ്രണശ്യതി.

സർവ്വഭൂതസ്ഥിതം യോ മാം
ഭജത്യേകത്വമാസ്ഥിതഃ
ഗർവ്വമാ വർത്തമാനോഽപി
സ യോഗീ മയി വർത്തതേ.

ആത്മഘമ്യേന സർവ്വത്ര
സമം പശ്യതി യോർജ്ജുന
സുഖം വാ യദി വാ ദുഃഖം
സ യോഗീ പരമോ മതഃ

അർജ്ജുന ഉവാച

യോഽയം യോഗസ്തയാ പ്രോക്തഃ
സാമ്യേന മധുസൂദന
ഏതസ്യാഹം ന പശ്യാമി
ചഞ്ചലത്വാത് സ്ഥിതിം സ്ഥിരാം.

ചഞ്ചലം ഹി മനത കൃഷ്ണ
പ്രമാഥി ബലവദ്ദൃഢം
തസ്യാഹം നിഗ്രഹം മന്യേ
വായോരിവ സുദൃഷ്കരം

ശ്രീ ഭഗവാനുവാച

അസംശയം മഹാബാഹോ
മനോ ദുർനിഗ്രഹം ചലം
അഭ്യാസേന തു കൗന്തേയ
വൈരാഗ്യേണ ച ഗൃഹ്യതേ

അസംയതാത്മനാ യോഗോ
ദുഷ്പ്രാപ ഇതി മേ മതിഃ
വശ്യാത്മനാ തു യതതാ
ശക്ത്യാഽവാപ്തുമുപായതഃ

അർജ്ജുന ഉവാച

അയതിഃ ശ്രദ്ധയോപേതോ
യോഗാച്ചലിതമാനസഃ
അപ്രാപ്യ യോഗസംസിദ്ധിം
കാം ഗതി കൃഷ്ണ ഗച്ഛതി?

കച്ചിന്നോഭയവിഭ്രഷ്ട-
ശ്ചിന്നാഭ്രമിവ നശ്യതി
അപ്രതിഷ്ഠോ മഹാബാഹോ
വിമുഢോ ബ്രഹ്മണഃ പഥി?

ഏതന്മേ സംശയം കൃഷ്ണ
ഛേദത്തുമർഹസ്യശേഷതഃ
തദന്യഃ സംശയസ്യാസ്യ
ഛേദത്താ ന ഹ്യുപപദ്യതേ.

ശ്രീ ഭഗവാനുവാച

പാർത്ഥ, നൈവേഹ നാമുത്ര
വിനാശസ്തസ്യ വിദ്യതേ
ന ഹി കല്യാണകൃത് കശ്ചിദ്
ദുർഗതിം താത ഗച്ഛതി.

പ്രാപ്യ പുണ്യകൃതാം ലോകാ-
നുഷിതാ ശാശ്വതീഃ സമാഃ
ശുചീനാം ശ്രീമതാം ഗേഹേ
യോഗഭ്രഷ്ടോഽഭിജായതേ.

അഥവാ യോഗിനാമേവ
കുലേ ഭവതി ധീമതാം
ഏതദ്ധി ദുർലഭതരം
ലോകേ ജന്മ യദീദ്യശം

തത്ര തം ബുദ്ധിസംയോഗം
ലഭതേ പൗർവദേഹികം
യതതേ ച തതോ ഭൂയഃ
സംസിദ്ധൗ കൂരുനന്ദന.

പൂർവ്വാഭ്യാസേന തേനൈവ
ഹ്രിയതേ ഹ്യവശോഽപി സഃ
ജിജ്ഞാസുരപി യോഗസ്യ
ശബ്ദബ്രഹ്മാതിവർത്തതേ.

പ്രയത്നാദ്യതമാനസ്തു
യോഗീ സംശുദ്ധകില്ബിഷഃ
അനേകജന്മസംസിദ്ധ-
സ്തതോ യാതി പരാം ഗതിം

തപസിദ്യോഽധികോ യോഗീ
ജ്ഞാനിദ്യോഽപി മതോഽധികഃ
കർമ്മിദ്യശ്ചാധികോ യോഗീ
തസ്മാദ്യോഗീ ഭവാർജ്ജുന.

യോഗിനാമപി സർവ്വേഷാം
മദ്ഗതേനാന്തരാത്മനാ
ശ്രദ്ധാവാൻ ഭജതേ യോ മാം
സ മേ യുക്തതമോ മതഃ

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു
ബ്രഹ്മവിദ്യയാം യോഗശാസ്ത്രേ
ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുന സംവാദേ
അഭ്യാസയോഗാ നാമ
ഷഷ്ഠോഽദ്ധ്യായഃ